

MAGTANOM O DILI MAGTANOM

Cebuano Version

KAYLAP ANG PAGPANANOM OG BAKHAW

Apan ang kadaghanan sa mga paningkamot sa pagpananom napakyas.

Kabalo ka ngano?

*Tungod kay mabuhi ug mas maayo ang paglihok sa mga bakhaw kung naa sila sa sakto nga kahimtang aron natural ra nga mutubo. Kini nga pamaagi nga nagsalig ra sa natural nga mga proseso gitawag nga **Ecological Mangrove Restoration***.*

*Usahay, dili na kinahanglan ang pagpananom. Apan adunay mga panahon nga mapuslan gihapon ang pananom. Kinahanglan ra mabal-an kanus-a mananom og bakhaw ug kanus-a dili.**

PAGPASIG-ULI SA MGA KABAKHAWAN SA HUSTONG PAAGI !

HINUMDUMI KANUNAY

ANG MALAMPUSONG PAGPASIG-ULI MURESLTA SA PAGTUKOD OG DAKU, NAGKADAIYA, MAGAMIT, UG NAGPADAYON SA KAUGALINGON NGA BAKHAWAN NGA MAGHATAG OG BENEPISYO ALANG SA KINAIYAHAN UG KATAWHAN.

Sa pipila ka mga dapit subay sa mga ruta nga regular nga gigamit sa daghang mga langgam nga milalin sa kalibutan, ang mga hubasan ug kaubang puy-anan nagsilbi nga hinungdanong mga dapit sa pagpahulay ug pagpakaon sa mga langgam nga milalin. Ang mga dapit nga nagsuporta sa napulo ka libo ngadto sa milyon-milyong mga langgam sa East Asian Australasian Flyway naglakip sa Yellow Sea wetlands (South Korea), Mekong Delta (Vietnam), ug Manila Bay (Philippines). Ang uban niini nahimutang sa mga protektadong lugar, Ramsar Sites, ug World Heritage Sites. Ang pagbag-o niining mahinungdanong nga mga puy-anan pinaagi sa pagpananom og bakhaw makaguba sa puy-anan niini nga mga espisye ug makatampo sa ilang dugang nga pagkagamay.

UNSAON MAN NATO PAGSUPORTA ?

- Dawata ang **Ecological Mangrove Restoration** nga paagi. Sa dili pa mananom, hunahunaa sa makaduha!
- Pagdapit og mga eksperto ug mga stakeholder, ug isumpay ang siyentipikanhon ngadto sa lokal nga kahibalo.
- Pag-monitor ug pagtimbang-timbang sa imong kalampusan. Pag-ila sa mga problema sa sayo ug paghimo og mga aksyon sa pagtul-id kung gikinahanglan.
- Ipakaylap ang pulong ug ipaambit ang kahibalo o kasinatian ug mga leksyon nga nakat-unan.

PARA SA DUGANG NGA IMPORMASYON, PALIHOG

KONTAKA:

Dr. Annadel S. Cabanban
Country Manager
Wetlands International Philippines
Units 911 & 912 DMG Center, D.M. Guevara,
Mandaluyong City, 1550, Philippines
Email: Annadel.Cabanban@wetlands.org
Mobile No.: +63917-628-2691

Gihimo sa: Wetlands International Philippines (2022)
Layout & Graphics Design by: Sheen Rose C. Cabacaba
Gi-edit ni: Rizza V. Estadola
Editorial Consultant: Dr. Annadel S. Cabanban
Translated by: Mench Lazarte

*Tinupdan: "To Plant or Not to Plant" - <http://wetlands.org>

Kanus-a magtanom?

KUNG LIMITADO ANG NATURAL NGA SUPLAY SA MGA LISO UG BINHI

Kung kuwang ang ginikanan nga kahoy o koneksyon sa tubig para sa mga puno nga maoy makapugong sa pagsabwag sa mga liso ug binhi, pananglitan sa mga baybayon nga naay mikaylap nga pagkaguba sa bakhawan.

KUNG NAGPAILA SA USA KA PIHO NGA BILILHON NGA ESPISYE NGA NAWAGTANG SA USA KA LUGAR

Gitawag usab nga 'enrichment planting.'

ARON MALANGAN ANG PAGBANLAS SA MGA LUGAR NGA NAAY GRABENG BANLAS

Ang pagtanom og bakhaw sa mga nahabilin nga yutang tambak o mga dike maoy makahatag og kahupay sa gamay nga panahon pinaagi sa paglangay og banlas sa maong yuta.

ALANG SA EDUKSAYON O KULTURAL NGA KATUYOAN

Usa ka simbolo sa kinabuhi, ang pagtanom og puno makamugna og malungtarong pasalig ug pagpanag-iya taliwala sa katawhan.

ARON PAGPALIG-ON ANG DIKES SA LIM-AW SA ISDA, PAGHATAG OG LANDONG, UG UBAN PA NGA MGA BENEPISYO

Ang mga gitanom nga punoan sa bakhaw daplin sa dikes sa lim-aw sa isda dili mahimo nga kalasangan sa bakhaw, pero naay laing benepisyo kini sama sa pagpalig-on sa dikes, paghatag og landong, sugnod ug kumpay.

Kanus-a dili magtanom?

DILI SAKTO ANG SOSYO-EKONOMIK NGA KAHIMTANG

Kung dili lakipon ang komunidad o walay kapilian nga panginabuhi, walay suporta sa pagtipig sama sa pananom usab og bakhaw.

ANG PAGTUBO SA MGA BAKHAW MAKABABAG SA AGOS SA TUBIG UG LINUGDANG

Gibabagan lamang niini ang ilang pagkaayo sa mas dako nga sukod.

PAGTANOM OG USA KA ESPISYE

Ang pagtanom og usa ka espisye mahantong ra sa dili magamitan, gamay'ng benepisyo ug dili lig-on nga bakhawan.

WALA NABAG-O ANG ORIHINAL NGA HINUNG DAN SA PAGKAWALA

Kung adunay nausab nga agos sa tubig pananglitan.

WALAY MAGAMIT NGA ANGAYAN NGA ESPISYE

Angayan nga mga lugar ang mga balason-lapokon nga mga dapit nga konektado gikan sa dagat ug suba. Dili angayan nga mga lugar: dapit nga dugay nga nahimutang sa ilawom sa tubig/dagat, dapit nga dili maabtan og taob, o dapit nga hayag kaayo sa bawd o banlas. Mahimong mamatay o mawagtang ra ang mga gipananom nga bakhaw.

WALAY BAKHAW NGA MOTUBO OG NATURAL, SAMA SA DAPIT SA HUNASAN, SA MGA SAGBOT SA DAGAT, O SA BALAS NGA MGA BAYBAYON.

Makadaot kini sa pagpahiuli sa mga bakhaw.